

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ВАРІАТИВНІСТЬ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ

CREATIVE POTENTIAL AND VARIABILITY OF CHILDREN'S CREATIVE ACTIVITY

Ольга Качерова

Olga Kacherova

Анотація

В умовах глобалізації та інформатизації сучасного суспільства питання розвитку творчих задатків у дітей актуальне як ніколи. Змінюються пріоритети, процес навчання та виховання стає більш особистісно-орієнтованим, попит на нові форми роботи з талановитими і обдарованими дітьми зростає. В суспільстві складається чітке розуміння того, що треба змінювати підходи, кардинально міняти систему навчання.

Творчі задатки у дітей вже не сприймаються як внутрішні некеровані процеси, що притаманні тій чи іншій особистості. Прийшло розуміння того, що на це можна і треба впливати. Творчість – постійний супутник дитячого розвитку, а в більш широкому розуміння – необхідна умова існування.

Дитинство важливий етап становлення особистості, коли закладаються всі моделі майбутньої взаємодії з зовнішнім світом. Від того, яке буде закладено підґрунтя, буде залежати спосіб мислення, методи обробки інформації, реакції на подразники. Зможе особистість в майбутньому приймати нешаблонні рішення, чи буде діяти за сформувані в дитинстві стереотипами – все залежить від виховання.

Наукові дослідження [2] доводять, що творчі задатки дитини треба розглядати як здібність до різнобічного мислення, що допомагає розкрити внутрішній потенціал. Є більш ніж 70 визначень креативності, але всі вони зводяться до одного – розвитку творчого потенціалу, що закладений в кожній дитині змалку.

З іншого боку творчість для себе – це передумова «творчості для інших» в майбутньому. Тобто, виховуючи різнопланову, духовно збагачену особистість сьогодні, ми отримаємо маємо свідомого громадянина України, що готовий трудитися на благо українського суспільства, приносити користь і при цьому бути самореалізованим. Адже зараз попит на творчих, інтелектуально розвинених людей дуже великий. Життя доводить, що саме на таких особистостях – гнучких, неординарних, здатних до генерування нових ідей – потрібно орієнтуватися в найбільш складні часи. Такі, як ми переживаємо зараз.

Abstract

In the conditions of globalization and informatization of modern society, the development of creative children's development is relevant as never. The priorities change, the process of training and education becomes more personal-oriented, demand for new forms of work with talented and gifted children is increasing. In society there is a clear understanding that it is necessary to change approaches, to radically change the learning system.

Creative posels in children are not perceived as internal unmanaged processes that are inherent in one person. The understanding of what can be influenced by this. Creativity – permanent satellite of child development, and in a broader understanding – a necessary condition of existence.

Childhood Important stage in the formation of personality, when all models of future interaction with the outside world are laid. From what will be laid down, it will depend on the way of thinking, methods of processing information, reactions to stimuli. One will be able to take non-block decisions in the future, whether to act in childhood stereotypes – all depends on the upbringing.

Scientific research [2] prove that creative child's creatures should be considered as a capacity to versatile thinking, which helps to reveal internal potential. There are more than 70 definitions of creativity, but they all are reduced to one – the development of creative potential that is laid in each child with a glimpse.

On the other hand, creativity for themselves is a prerequisite for "creativity for others" in the future. That is, educating a diverse, spiritually enriched person today, we will receive a conscious citizen of Ukraine, which is ready to work for the benefit of Ukrainian society, to benefit and be self-realized. After all, the demand for creative, intellectually developed people is very large. Life proves that it is on such personalities – flexible, extraordinary, capable of generating new ideas – you need to navigate the most difficult times. Such as we are experiencing now.

Ключові слова: творчість, здібність, мислення, інтелект, творчий потенціал, реалізація, поштовх, завдання, спосіб комунікації, школярі.

Key words: creativity, ability, thinking, intelligence, creative potential, implementation, impetus, task, method of communication, schoolchildren.

Вступ

Творча особистість. Це всього два слова, але наскільки вони змістовні. Уміння бачити нетривіальне в буденному, знаходити нові шляхи вирішення, здавалося б, очевидних завдань, створювати щось неповторне. Цей перелік можна продовжувати, але суть одна: творчий потенціал, що закладено в дитині, реалізується через призму дитячої творчості.

У даній статті проводиться дослідження способів і методів виявлення творчих задатків у дітей молодшого та старшого віку. Причому очевидно, що подібну роботу треба проводити якомога раніше. Тоді результат у майбутньому буде більш вираженим і прогнозованим.

Особливість дитячої психіки в тому, що вона не скута досвідом, заборонами, нав'язаними шаблонами. І при правильному підході до навчання та виховання навички критичного та креативного мислення можна зберегти на все життя.

Творчий потенціал розкривається і формується поступово. У віці від 3 до 5 років у дитини формується так звана «первинна креативність». Вона проявляється у наслідуванні дорослих. Далі розвивається творче наслідування. Тобто внесення дитиною своїх варіантів розвитку подій у якісь запропоновані готові алгоритми.

Наступний етап – репродуктивна творчість. Дитина бере за основу саму ідею, але суттєво видозмінює способи і підходи, повністю реалізує своє бачення виконання завдання. На завершальному етапі можна спостерігати справжню творчість – створення речей, предметів нового характеру за власними бажаннями, схемами, планами.

Літературний огляд

Тема розвитку творчого потенціалу у дітей не нова. Вона вивчалась з різних боків психологами, педагогами, реабілітологами. І сьогодні вона актуальна як ніколи. Але

змінились самі діти – вони геть інші. Тому і способи роботи з ними мають відповідати сучасним вимогам.

Спосіб мислення творчих дітей

Психологи пов'язують творчі задатки з способами мислення, які відрізняються від шаблонних. Зокрема, мова йде про дивергентний метод [4] сприйняття й обробки інформації, якому притаманна:

- швидкість;
- гнучкість;
- оригінальність.

Таких дітей видно з-поміж однолітків. Вони спокійно й впевнено відстоюють свою думку, інколи поводять себе асоціально, не зважаючи на те, що про них думають оточуючі. В своїй більшості це відкриті до нового особистості, які поглинають інформацію як губка.

Як працювати з творчими дітьми?

Виховання неординарних, активних особистостей, які могли б нестандартно вирішувати складні задачі – це пріоритетний напрямок в освіті сьогодення. Тому розробляються спеціальні програми [12] сприйняття, якими керуються в своїй роботі педагоги молодших класів, та викладачі старших.

Але самі по собі творчі задатки не гарантують якихось конкретних результатів. Щоб їх отримати, потрібно виховати особистість, здатну самостійно приймати виважені рішення, з чітким розумінням причинно-наслідкових зв'язків та умінням вийти за рамки поставленої задачі з метою її узагальнення та вирішення на більш глобальному рівні.

Що головне в роботі з дітьми з розвитку творчого потенціалу?

Працюючи з дітьми, важливо вміти відійти від передового досвіду, забути стандарти і правила, щоб зосередитися на головному – індивідуальності. Методи можуть добре виглядати на папері, та з конкретними дітьми може нічого не вийти.

Насамперед треба встановити тонкий зв'язок між маленькою особистістю і старшим наставником (вчителем, вихователем, батьками) і відштовхуватись від конкретних обставин, можливостей, особливостей характеру [1].

Дослідження розвитку творчого потенціалу у сучасних дітей потрібно проводити з урахуванням вимог сьогодення. Адже нинішнє покоління «Z» і діти-міленіали – це два різних космоси. Попередні дослідники спирались на власний досвід і проводили роботу з дітьми, які належали своєму часові. Зараз же, коли все стрімко змінюється, треба бути більш пластичними, щоб йти в ногу з часом і відповідати його викликам.

За мету ставилося наступне: вивчити досвід попередників з розвитку творчих здібностей молодших школярів і адаптувати його вимог сучасного світу, доповнити, узагальнити. Обґрунтувати на теоретико-методологічному рівні необхідність впровадження в навчальний процес нових форм і методів роботи, що направлені на всебічний розвиток природних задатків, вмінь, інтелектуальних здібностей.

Відповідно до мети було сформульовано наступні завдання. Вивчити і узагальнити:

- Вплив соціального середовища на розвиток творчих здібностей.
- Залежність творчого потенціалу від особливостей психіки, характеру, умов виховання.
- Форми і методи, що є найбільш результативними при формуванні творчих спроможностей і компетентностей.

Відповідно до мети було висунуто наступні гіпотези дослідження:

- Якість початкової освіти значно покращиться, та буде сприяти змістовному засвоєнню та застосуванню знань у середній та старшій школі, якщо суттєво змінити підхід до навчального процесу.

- Важливою складовою розвитку творчих здібностей є формування дозвілля та навчального процесу у формі організаційно-діяльній гри.

- Конкретизація структури ситуаційно актуалізованих творчих здібностей, що складається з емоційно-когнітивного, потребо-мотиваційного, комунікативно-продуктивного та творчого вчинення.

Багато хто вважає, що творчі здібності – це щось вроджене, і схильні поділяти дітей на них, хто володіє тими «особливостями» і тих, хто їх позбавлений. Однак, таке враження поверхнєве та помилкове. Бо творчі задатки – це не тільки вміння віршувати складні математичні задачі чи мати гарний голос. Сюди можна віднести також високий соціальний та емоційний інтелект, здатність тонко відчувати інших людей, їх болі і переживання. Щоб «розбудити» в дитині творчий потенціал, можна спробувати наступне:

- Надайте дітям головний ресурс для самовираження – час. Дозвольте їм діяти без втручання дорослих. А ще надайте місце, де можна створити «творчий безлад».

- Постійно заохочуйте дитину до творчого пошуку, створіть відповідну атмосферу. Дайте можливість робити помилки без страху. Бо саме на них створюється власний досвід, який розширює кругозір і дозволяє бачити за межами встановлених рамок.

- Перестаньте контролювати кожен крок дитини. Дозвольте самостійно обирати вид діяльності.

- Дайте можливість вільно висловлювати свої думки і висновки, навіть якщо бачите, що вони помилкові чи кардинально різняться від загальноприйнятих.

- Перестаньте очікувати результати. Зосередьтесь на самому процесі (малюванні, кресленні, розв'язуванні задач, тощо).

Ефективним засобом до творчого пошуку у дітей є емоційне спонукання з боку дорослих. Робота повинна бути організована таким чином, щоб учні не боялися робити помилки та пробувати застосовувати неординарні підходи. Під час занять у формі гри виробляється чітка певна стратегія поведінки, яка приводить до формування інтуїтивних навичок при прораховуванні різних варіантів розвитку подій. Виробляється вміння правильно розподіляти виділений час на прийняття обґрунтованих рішень.

Висновки

Беручи до уваги вище сказане, можна зробити висновок, що створення сприятливої психо-емоційної обстановки та формування довіри між вчителем та учнем приводить до підвищення мотивації до реалізації природних потреб у самовираженні через творчий акт.

Отже, розвиток творчого потенціалу має бути цілеспрямованим, методологічно обґрунтованим, та адаптованим до сучасних вимог.

Таким чином, різноманітні форми роботи (ліплення, малювання, гра на музичних інструментах, спів), що вимагають застосування всіх компетентностей, якими володіє дитина, приводить до покращення її соціальних, комунікативних, творчих навичок.

Якщо соціальне середовище, в якому живе і розвивається особистість, змінить пріоритети, побачивши в кожній дитині індивіда з його унікальними здібностями і навичками, характером, то зміниться і результативність навчального процесу.

У дітей, що є вільні у виборі способу самовираження, змінюється характер мислення. В ньому з'являється варіативність, дивергентність, оригінальність, допитливість. Творча складова в кожній особистості перестає сприйматися як щось унікальне і дивовижне. Така здатність стає комплексною категорією, яку необхідно розвивати та покращувати найбільш ефективними, правильно підібраними методами.

Література:

1. Валенко Є. В. Як виховати талановитого учня. Є. В. Валенко. *Психолог*. 2014. № 11-12. С. 89-93.
2. Д-р К. Х. Ким. Психологія. *Что такое творческое мышление*. 2015 г.
3. Жигало Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Н. І.Жигало. Львів. *Новий Світ*. 2011. 256 с.
4. Кельнер С. С. Шляхи розвитку творчих здібностей учнів. С. С. Кельнер. *Шкільному психологу усе для роботи*. 2013. № 12. С. 2-19.
5. Кучер Г. М. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. № 60.
6. М. Лук'янчук. Розвиток творчих здібностей молодших школярів: психолого-педагогічний контекст. *Педагогічний часопис Волині*.№ 2 (3).2016.
7. М. М. Мухамедін, А. К. Байысмакова. Общая педагогіка. *Теория и практика образования в современном мире*. Сущность и особенности детского творчества. Санкт-Петербург, 2014.
8. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 рр. UR: http://www.Meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf.
9. Радченко О. Шляхи формування творчої особистості майбутнього педагога у процесі вивчення педагогічних дисциплін. № 66, т. 2, 2019.
10. Питер Грей. Свобода учиться. *По мере того, как свобода детей снижается, уменьшается и их творчество*. 2012. 336 с.
11. Розов В. Адаптивні антистресові психотехнології: навч. посіб. Київ. Кондор, 2010. 276 с.
12. Серета О. Розвиток і формування особистості молодшого школяра в умовах естетично-творчої діяльності. О. Серета *Рідна школа: наук.-пед. журн.* 2015. № 4, С. 60-63.
13. Щорс В. Гуманістичні принципи роботи з обдарованими дітьми в сучасному освітньому закладі. В. В. Щорс. *Соціальний педагог*. 2013. № 2. С. 28-36.

Author's Information:

Olga Kacherova – Senior Lecturer, Berdyansk State Pedagogical University, Berdiansk, Ukraine.